

MIRKO RAGUŽ

ANTE GLAVIČIĆ I SENJSKA KULTURNA BAŠTINA

Mirko Raguž
Ivana Lenkovića 24
HR 53270 Senj

UDK: 929-052 Glavičić, A.
930.85(497.5 Senj)
Izlaganje sa znanstvenog skupa
Ur.: 2013-09-02

U novijoj prošlosti grada Senja nije bilo tako snažne intelektualne osobe s naglašenim pozitivnim nacionalnim i lokalnim nabojem kao što je bio prof. Ante Glavičić. Kao višegodišnji suradnik u Senjskom muzejskom društvu razgovarao sam s njim o brojnim kulturnim sadržajima, planovima i vizijama unapređivanja i modernizacije povijesnih znamenitosti ovoga grada. Svaki kamen, svaka ulica ili građevina bila mu je za života u središtu promatranja, proučavanja i iznalaženja rješenja kako ih promijeniti, uljepšati i učiniti dostupnim suvremenim naraštajima. Njegova htijenja i vizije prelazile su često objektivne mogućnosti, ali i naklonosti mjerodavnih čimbenika u javnom i društvenom životu sredine u kojoj je djelovao. Unatoč ovome mome mišljenju, prof. Glavičić je u svome znanstvenome i stručnome djelovanju uspijevao i onda kada mnogi od nas, njegovih suradnika, nisu vjerovali, ili kada smo bili zahvaćeni malodušjem. Tomu svjedoče njegovi rezultati u višegodišnjem djelovanju kao znanstvenika, kustosa Senjskog muzejskog društva i ravnatelja Gradskoga muzeja Senj. Ovdje ću navest samo neke koje se odnose na njegove kulturne aktivnosti i planove koji su rezultirali višom kvalitetom suživota.

Ključne riječi: Ante Glavičić, Senj, kulturna baština, Gradski muzej Senj, Senjsko muzejsko društvo, mauzolej uskoka

Duhovno polazište i ishodište njegovih stručnih promišljanja naznačio je u svojim ranim znanstvenim radovima vezujući ih s onim Kranjčevićevim stihovima iz pjesme Na Nehaju:

"I stajah tako.... plakat mi se htjelo
Da, plakat sudbu toga kamen-града,
Otajnim strahom drhtalo mi tijelo,

A srce tisuć ovilo mi jada-----
Pa klikoh: Tako l' sjećaju se tebe
I tvoje slave nekadanjeg sjaja,
Kad za drugog si više neg za sebe
Ti krotit znao i lava i zmaja?"¹

Stalno je bio razapet između onoga što jest i što bi trebalo učiniti. Realno je procjenjivao objektivne mogućnosti u kulturi i na tome temeljio određene projekte koji su bili dio njegove svakodnevne profesionalne i stručne opservacije. Glavičić je često isticao činjenicu da Senj kao urbanističko-arhitektonska cjelina ima dugu i znamenitu prošlost, od rimskog doba, preko srednjeg vijeka pa sve do danas. To je maleni grad po prostranstvu, ali unutar njegovih zidina i kula sačuvao se veliki dio znamenitih spomenika. Neki su tijekom vremena propali, posebice za vrijeme Drugoga svjetskog rata, neki propadaju i danas. Teško je reći tko je za to kriv i je li se moglo u svemu tome više učiniti. Glavičić je osobno vjerovao da se može više učiniti, samo da je bilo više pameti i da se znalo kako treba pristupiti u obnovi grada. U tome su neki pokušaji učinjeni, no ostalo je samo na pokušajima. Prevagnula je više-manje samovolja u obnovi nekih objekata pa čak i cijelih kompleksa. Glavičić kaže: "Vrlo sam nezadovoljan i razočaran današnjim stanjem jer sam emotivno a i profesionalno vezan uz svaki objekt i svaki detalj ovoga grada. Često su posjetitelji oduševljeni gradom, ali zapravo mi posjetitelju nemamo što pokazati".

Kada sam za list *Vila Velebita*² s njim razgovarao o tome što njega najviše osobno i profesionalno brine, među inim mi je rekao kako su njegova promišljanja prije svega usmjerena prema unapređivanju kulturnih djelatnosti. Držao je da je Senj spomenik po mnogo čemu iz senjske kulturne prošlosti. Ovom prilikom spomenut ću samo neke. Još za vrijeme prvih obnavljanja pojedinih građevina porušenih u Drugome svjetskom ratu, Vuk Krajač pokrenuo je inicijativu za gradnju mauzoleja senjskih uskoka u što je uključen i znameniti hrvatski umjetnik Ivan Meštrović. U više navrata prof. Glavičić je pokušavao pokrenuti tu inicijativu gradnje mauzoleja, ali mu nažalost nije polazilo za rukom ponajviše zbog nedostatka novca kao i čvrste odluke mjerodavnih kulturno-političkih čimbenika onoga vremena u gradu Senju. Naime, poznato je da je crkva sv. Franje u Senju porušena u vrijeme Drugoga svjetskog rata (ostao je samo njezin zvonik kao nijemi svjedok toga vremena). Uz pokretanje inicijative za njezinom obnovom izrađen je i projekt mauzoleja prema sačuvanoj idejnoj skici iz 1958. koju je izradio Ivan Meštrović. U tome je značajan prinos dala dr.

¹ A. GLAVIČIĆ, 1970-1975, 205.

² M. RAGUŽ, 1998, 7.

Melita Viličić, razradivši idejno rješenje uskočkog mauzoleja.³ Vrijednost u obnovi crkve sv. Franje leži u tome što su u tom prostoru grobovi, pokriveni grobnim pločama koji su dragocjene vrijednosti senjske prošlosti.

"I upravo su ti grobovi, te grobne ploče oni dragocjeni spomenici Senja po kojima je ta crkva imala za Senj i njenu povijest izuzetno značenje."⁴ Danas je to zapušten i neuređen prostor koji prema mišljenju prof. Glavičića ali i Senjana, pruža vrlo ružnu sliku.

Ružnu sliku ostavlja i građevina Ožegovićianum koja je u prošlosti bila sjedište senjske kapetanije (kasnije i konvikt senjskih srednjoškolaca) i koja je vrlo značajan kulturni spomenik u Senju.⁵

Prof. Glavičić je smatrao da je to vrlo složen projekt obnove i rekonstrukcije. Pa iako ga je dosta smetala ta njena trošnost i dotrajalost, nije ozbiljnije ulazio u pokretanje predradnji za njenom obnovom ponajviše zbog njene neriješene buduće namjene. Kao ravnatelj Gradskog muzeja Senj, konzervator i povjerenik Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine za Grad Senj o Kaštelu je rekao: "O obnovi Kaštela prvi smo put raspravljali na sastanku 16. svibnja 1994. u Gradskom muzeju. Tražio sam informaciju o imovinskim odnosima u Kaštelu i rečeno mi je da je to riješeno s Crkvom. Podržavam obnovu Kaštela, ali nisam suglasan da se pretvori u hotel. Kaštel je bio upravno, administrativno i političko središte Senja, a sagrađen je još u 12. stoljeću. Godine 1180. dolazi u posjed crkveno-upravno-vojne organizacije templara, a kasnije u posjed senjske plemićke obitelji krčkih knezova Frankopana koji su ga sredinom 14. st. temeljito obnovili. Godine 1469. postaje središte Senjske kapetanije. U njemu je smještena vojna posada, a senjski kapetani su iz njega jamčili sigurnost od mletačkih i turskih osvajanja. Kasnije postaje sijelo uskočke, pa austrijske vojne posade, i tako sve do 1870. kada se vraća pod hrvatsku upravu. Gradsko poglavarstvo 1825. godine ga dodjeljuje Crkvi za ustroj prosvjetnog i duhovnog središta-konvikta Ožegovićianum. Danas je to velika ruševina koju treba svakako zaštititi i restaurirati i namijeniti je kulturnim i upravnim sadržajima."⁶ Na spomenutom sastanku u svibnju 1994. Croatia d.d. je bila zainteresirana za početne aktivnosti u obnovi Kaštela i predlagala određena inicijalna novčana sredstva kao pomoć, ali nažalost na tome se stalo jer u gradu Senju nije bilo hrabrosti i jake volje za tako krupan obnoviteljski posao. I danas ova građevina pruža tužnu sliku senjske svakodnevice. (Sl. 1.)

³ A. GLAVIČIĆ, 1970-1975, 225-240.

⁴ A. GLAVIČIĆ, 1970-1975, 225-240.

⁵ M. RAGUŽ, 1993, 7.

⁶ M. RAGUŽ, 1995, 8.

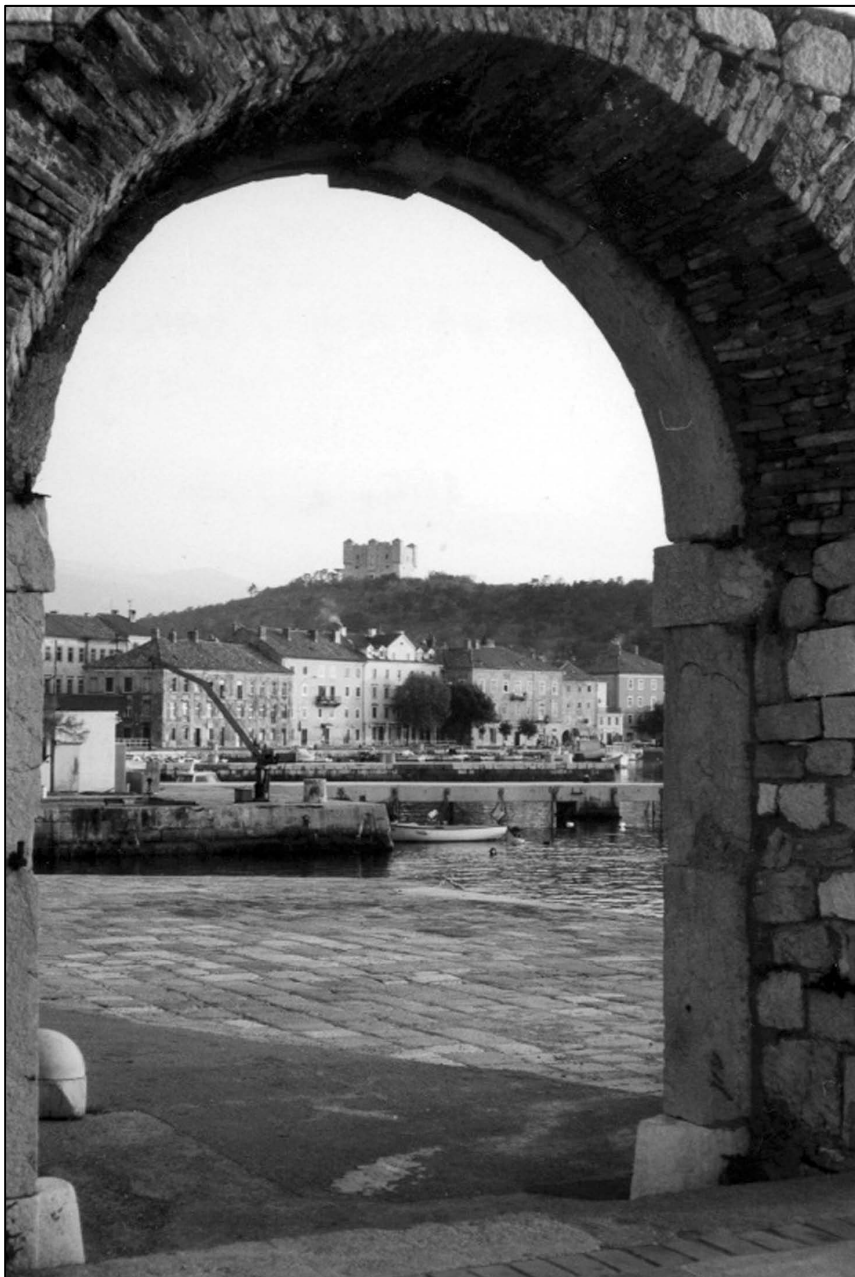

Sl. 1. Ožegovićianum u Senju (foto: Mirko Raguž, 2008.)

Uz samu zgradu Senjskog muzeja više godina stoji ruševina koja nagruđuje taj okoliš svojim izgledom. Glavičić je želio da se na tom prostoru izgradi prirodoslovni muzej Velebita. Kao veliki ljubitelj prirodnih i raskošnih ljepota te bogatstava ove najljepše hrvatske planine držao je da je u tome potrebna velika zainteresiranost grada Senja. No u tome, kao i mnogim drugim kulturnim projekcijama nedostaje podrška i pomoć, ove ideje ostaju samo želje koje će pričekati neka nova promišljanja i novčane potpore.

Mogao bih još nabrajati niz objekata i Glavičićevih projekata. Na toj listi najznačajniji projekt svakako je bila obnova tvrđave Nehaj. Kako ta studija zahtijeva temeljitu i stručnu analizu po kojoj je prof. Glavičić postao poznat i van granica ovoga grada, prepuštam stručnjacima da o tome govore.

Treba istaknuti da su Glavičićeva komunikativnost, stručnost i otvorenost otvarala mu mnoga vrata poznatih ustanova diljem Hrvatske. Nije stajao prekriženih ruku i nije čekao da mu netko sa strane u ime nekih ciljeva udijeli novčanu pomoć za nešto u obnovi starina ovoga grada, već je, ako je i molio druge u tim svojim kontaktima, radio za dobrobit ovoga grada i ovih ljudi u njemu. I u tome je njegova snaga i veličina kao zaljubljenika u Senj: u ostvarivanju svega onoga za čim je težio kao stručnjak i kulturni djelatnik. (Sl. 2)

Sl. 2. Pogled na Senj i tvrđavu Nehaj (foto: Mirko Raguž, 2008.)

Snagom svoga duha mogao je u svakom momentu zainteresirati i dovesti u Senj najuglednije osobe kulturnog života u Hrvatskoj. Stoga su se u njegovo vrijeme ravnateljstva Senjskim muzejom održavali iz godine u godinu mnogi znanstveni skupovi i obljetnice znamenitih Senjana. I to je davalo karakterističan pečat u kulturi ovoga grada u drugoj polovici 20. st. Sve što je vrijedno i sve što se radilo na otkrivanju i upoznavanju senjske prošlosti i suvremenosti, neumorno je nastojao bilježiti, napisati i ostaviti kao povijesnu dragocjenost budućim naraštajima. Stoga imamo Senjski zbornik, čiji je urednik bio punih trideset i više godina prof. Glavičić. To je monumentalni kulturni spomenik prof. Glavičiću, a njega i nadalje uspješno ostvaruju njegovi nasljednici-suradnici.

Kada se radilo o pisanoj riječi, za života neumorni Ante Glavičić poticao je i zagovarao uključivanje i angažiranje mladih umjetnika u području kulture i pisane riječi. Suradivao je i poticao učenike osnovnih i srednje škole u Senju u afirmiranju svojih mladenačkih potencijala u pisanoj formi izražavanja. Tako je, zajedno s nekoliko prosvjetnih senjskih djelatnika 1973. godine, pokrenuo časopis *Rašeljka* posvećen 50. obljetnici smrti senjskog i hrvatskog književnika Milana Ogrizovića. Prvi broj je izišao kao godišnjak za književne i likovne radove učenika senjskih škola. Namjera je izdavača, Senjskog muzejskog društva, bila da zainteresira što veći broj mladih i pobudi u njima želju da njihovi vrijedni književni i likovni pokušaji budu objelodanjeni i prezentirani široj javnosti krajem svake školske godine.⁷

Osvrnuvši se na ovaj prvi broj *Rašeljke* Zlata Derossi je zapisala: "Kroz djela mladih izbija iskonska snaga ovoga kraja, ona ostavlja biljeg na mlađi naraštaj, mladog čovjeka, čeliči ga i kristalizira njihove spoznaje, zapažanja, zbivanja i previranja svega što je oko njih."⁸ Nažalost, nakon prvoga broja jenjava interes za ovim zbornikom u senjskim školama, ali i zbog nedostatka novca ova iznimna zamisao Senjskog muzejskog društva na čelu s prof. Glavičićem se potpuno gasi.

Prof. Glavičić nije bio zatvoren u svoje muzejske okvire već je aktivno reagirao na svaki kulturni događaj u gradu Senju. Tako je od samoga početka dao snažan aktivni i organizacijski poticaj organizaciji vrlo značajne kulturne manifestacije pod nazivom *Simpozij hrvatskih grafičara i informatičara Blaž Baromić u Senju*. Niz godina je sudjelovao u programiranju i realizaciji svih aktivnosti zajedno s Maticom hrvatske i Osnovnom školom u Senju. Njegove ideje i misli gotovo uvijek su nalazile mjesta u svakom slijedećem programu spomenutoga Simpozija.

⁷ *Rašeljka*, 1973.

⁸ Z. DEROSI, 1971-1973, 439-440.

Kada je prije petnaest godina pokrenut projekt učenja glagoljice u senjskoj Osnovnoj školi, Glavičić je ne samo podržavao takvu inicijativu već je s vremena na vrijeme poticao da se senjski osnovci uključe u dodatne aktivnosti vezane uz glagoljanje u školi. Zagovarao je među inim da senjski učenici urede jednu stazu na Nehaju koja bi bila označena glagoljskim slovima urezanim u kamenu s obje njene strane. Dakako, takav projekt iziskivao je novac do kojeg škola nije mogla nikako doći.

Na početku sam istaknuo Glavičićev stav prema arhitekturi Senja. Držao je da se u Senju pri obnovi kuća, ulica, trgova, kula i bedema nemarno odnosi. "Postoji stanoviti nemar u obnovi kuća, ulica, trgova, bedema i kula. Svatko ruši i buši, a nitko ne odgovara. Mnogi objekti nisu primjerno obnovljeni. Mnogi imaju dozvole i rješenja, ali su učinjeni veliki promašaji, za što su odgovorne određene gradske strukture. I danas se obnavljaju, proširuju pročelja bez ikakve planske i stručne zaštite. Muzej brine u okvirima svojih mogućnosti, no iznad Muzeja su regionalni i republički zavodi koji najčešće ne stoje iza mišljenja Muzeja, pa odatle ovakvo stanje u gradu"⁹, zaključio je na kraju našeg razgovora prof. Glavičić.

Imao je snažan interes za istraživanje ratnoga i poratnog razdoblja na senjskom području. Riječ je o velikom broju žrtava o kojima malo znamo. O njima je i pisao u *Senjskom zborniku*, ali ostalo je još toga neistraženoga i nenapisanog, o čemu će svakako dalje voditi brigu njegovi nasljednici – suradnici u Gradskom muzeju i Senjskom muzejskom društvu.

Umjesto zaključka

Glavičićev rad i djelovanje u Senju bit će još mnogo puta s različitih aspekata analiziran, vrjednovan i kritički preispitivan. Ostaje činjenica da je on kao stručnjak i znanstvenik svoju kulturnu misiju živio i realizirao ovdje, u gradu koji je neizmjereno cijenio i volio, gradu o kojem je snivao kao boljim i kulturnijim i s ljepšim izgledom, gradom nad kojim se stalno brinuo. On je baš tu u Senju u teškim uvjetima ostvario svoj znanstveni status i time postao poznati Senjanin, za razliku od mnogih drugih poznatih Senjana koji su svoje životno djelo ostvarili negdje drugdje. A to je velika razlika, i u tome je sva veličina A. Glavičića, čovjeka i stručnjaka o kome danas govorimo. Zbog svega rečenoga, kao zaslužan građanin, znanstvenik i poznati Senjanin, treba imati neki javni spomen u ovome gradu.

⁹ M. RAGUŽ, 1993, 7.

Literatura

- Zlata DEROSI, Rašeljka-Slika jednog ozbiljnog napora, *Senjski zbornik*, V, Senj, 1971-1973, 439-440.
- Ante GLAVIČIĆ, Informacija za obnovu tvrđave "Nehaj" i izgradnju "Uskočkog mauzoleja" u gradu Senju 1972-1975. godine, *Senjski zbornik*, IV, Senj, 1970-1975, 225-240.
- Mirko RAGUŽ, Obnovimo kulturnu baštinu, *Vila Velebita*, br. 16, 1993, 7.
- Mirko RAGUŽ, Senjski kaštel-hotel ili kulturno-upravno središte?, *Vila Velebita*, 38, 1995, 8.
- Mirko RAGUŽ, Predstavljamo naše gradove i općine, *Vila Velebita*, 66, 1998, 7.
- Rašeljka*, 1, Senj, 1973.
- Melita VILIČIĆ, Kakvu namjenu dati prostoru porušene memorijalne crkve sv. Franje u Senju, *Senjski zbornik*, IV, Senj, 1970, 225-240.

ANTE GLAVIČIĆ AND SENJ'S CULTURAL HERITAGE

Summary

In the recent past there has not been such a powerful intellectual person with an emphasised positive national and local charge in the city of Senj as Prof. Ante Glavičić was. As a collaborator in the Senj Museum Society for many years I spoke with him about the many cultural features, plans and visions of the improvement and modernisation of the historical attractions of this city. Every stone, every street or building was for him life in the heart of observing, studying and finding solutions in how to change, enhance and make them available to modern generations. His intentions and visions often crossed objective possibilities, but also the favour of the authoritative factors in the public and social life of the community in which he worked. But nevertheless despite my opinion, Prof. Glavičić in his scientific and professional work did succeed at a time when many of us his colleagues did not believe, or when we were overcome with dejection. This is witnessed by his results in the many years of work as a scientist, curator of the Senj Museum Society and as director of the Senj City Museum. Here I only wish to mention some of those which relate to his cultural activities and plans which resulted in the better quality of co-existence.

Keywords: Senj, cultural heritage, Senj City Museum, Senj Museum Society, Uskok mausoleum